

Асқад Мухтор (1920 — 1997)

Асқад Мухтор 1920 йил 23 декабрда Фарғона шаҳрида туғилган. Ўзбекистон халқ ёзувчиси (1980). Ўрта Осиё университетининг филология факултетини тугатган (1942). Дастлабки достони — «Бизнинг авлодлар» (1939). «99 миниатюра» (1962), «Шеърлар» (1966), «Сирли нидо» (1984) ва бошқа шеърий тўпламлар муаллифи. «Бўронларда бордек ҳаловат» (1976) қиссаси ҳамда «Давр менинг тақдиримда» (1964), «Чинор» (1969), «Амударё» (1986) каби романлари бор. «Мардлик чўққиси» (1948), «Чин юракдан» (1956), «Дунё болалари» (1962), «Илдизлар», «Жар ёқасидаги чақмоқ» (1984), «Кумуш тола» (1988) сингари асарлари болаларга бағишланган. «Тонг билан учрашув» (1987) пьесалар тўплами нашр этилган. Ҳамза номидаги Ўзбекистон Давлат мукофоти лауреати (1972). «Дўстлик» ордени билан мукофотланган (1995). 1997 йил 17 апрелда Тошкент шаҳрида вафот этган.

* * *

Икки нарса оғир кўнглимга асли,
Икки нарса учун йўқ менда бардош:
Бири — душманимнинг шодон қаҳқаҳаси,
Бири — дўст кўзида милтиллаган ёш.

* * *

Дарахтларни буркаб
Оқ туман сузар.
Эшитилмас қушлар навоси.
Нега мунча ғамгин...
Нега дилни эзар
Эрта баҳор куни бу куз ҳавоси?
Мен нега юрибман
Боғни айланиб,
Уйда ахир ишим оз эмас:
Столда ётибди чала сатрлар...
Мен нега юрибман,
Кўнглим ёзилмас?..

Бир қиз,
бир йигитни кўрдим шу дамда.
Улар шошиб келиб,
тез қўл олишди.
Шумшайган дарахтлар тагида, намда
Узоқ,
узоқ туриб қолишди...
Бахтлиман.
О, менинг толеим кўркам.
Кўнглим қувончларга тўлди лиммо-лим,
Чунки, қаердадир,
узоқда бўлса ҳам,
Ер юзида сен борсан, жоним.

* * *

Кузги еллар, хазонрез еллар,
Боғлардан боғларга кўчасиз.

Гуллар хушбўйини,
Олтин баргларини
Қаёқларга олиб учасиз?

Яланғоч шохларда изғиб,
Кўчиб кетган
Қушлар уясини титасиз.
Кўз олдимда тортқилаб, юлқиб,
Ёз ҳуснини олиб кетасиз.

Аммо мен биламан —
Олиб кетолмайсиз
Умрим баҳорининг бир япроғини.
Кўклам шаббодаси бўлиб қайтарсиз
Ғарқ пишган боғларим соғиниб.

УМР
Куни кеча шу сўрида ётганимда
Ой шуъласи тушмас эди юзларимга:
Япроқпарнинг титроқ, яшил шарпалари
Ором олиб келар эди кўзларимга.
Бугун бўлса танга-танга нур тушипти.
Мижжам ҳорғин, уйқу бермас ёруғ юлдуз.
Бирданига юрагим шув этиб кетди:
Куз келипти, куз...

* * *

Мен кўп йўллар юрдим,
Кўп нарсани кўрдим,
Гоҳ соғиниб,
Гоҳо
Шодликдан жўшиб;
Қанот чиққан қушдай
Уясига сигмай,
Юрагимда талпинар қўшиқ.

* * *

Мен сени ўйлайман,
ўйларим чексиз,
Шундай чексиз бўлсин бахтли кезларинг.
Мен сени ўйлайман.
ўйларим тенгсиз.
Шундай тенгсиз сенинг тиниқ кўзларинг.
Мен сени ўйлайман,
ўйларим узун,
Ки ундан шундайин бир арқон ўрсам,
Чирмаб тутиб берсам севган юлдузинг
Сўнгра сен кўксингда порлатиб юрсанг
Мен сени ўйлайман...

* * *

Орадан гап қочса, ярадай қийнар.

Шундай из қолдирар сўзнинг қамчиси
Гоҳ тун сукутида эшитиб қоламан —
Гурс этиб тушади кўз ёш томчиси.
Нима гап ўзи?

Наҳот кўқтсан узилиб тушган бўлса
Никоҳ ёшимизнинг ёруғ юлдузи...

ГУЛЛАР

Лола гулханлари йўл ёқасида...
Умримда жуда кўп йўллар босдим мен
Баҳор эпкинидан юрак орзиқади,
Йўллардан ҳам кўпроқ гуллар босдим мен.

Кўксим билан босдим,
ездим пошнам билан,
Чаманлар, чаманлар топтадим!
Балки шунинг учун
йигирма йил излаб,
Гулгун юзларингдан ором топмадим.

Балки ўша йиллар
дил хазинасидан
Қандайдир жавоҳир йўқотдим.
Ёвга ўқ отишим керак эди менинг,
Гулларни кўрмадим.
Ёвга ўқ отдим.

Шошиш зарур эди,
шошиш, отиш зарур,
Мен ўлим гирдоби бўлишим керак.
Тунлар созлиқларда ўрмаларканман,
Гулларнинг инфашин тингларди юрак.

Ҳа, кўп гул босдим мен.
Ўрни тўлармикан
Гул бўлиб очилса ҳар қалб тепиши?
Қирда лола фасли чалқанча ётиб,
Борлиқни унутгинг келади киши.

Мени нафратламас лолам, жонгинам,
У ҳамон меҳр ила менга боқади.
Мен қулоқ соламан:
томирларидан,
Мангулик шарбати силқиб оқади.

Гулгун ёноғида шабнам қатралари...
Негадир эслайман болаларимни.
Борлиқни унутиш керак эмас, йўқ,
Ардоқлайман лолаларимни!

Этик пошнасидан ардоқлайман, ўқдан,

Довул турса — қалқон бўламан!
Ўлсам, фақат Белоянис каби
Тишимда гул тишлаб ўламан.
Тишимда гул тишлаб ўламан...

ТУҒИЛИШ

Тонг олдидан ёмғир севалаб ўтди,
Кейин кўк очилиб, ёғди юлдузлар.
Ердан ҳовур кўтарилди, худди
Қимирлаган каби зимдан илдизлар.

Кимгадир муқаддас бир зум яқинлади,
Қоровул ўчирди сўнгги фонарин.
Июл қуёшининг илк ёлқинлари
Япроқларга сачраб ёнарди.

Ер ёш: софлик жимирлатар этин,
Зориққан ғунчалар очилди боғда.
Панжарадан ошиб чиқиб кетди,
Майсаларда юрган яшил шаббода.

Эшиқдан эшикка югуриб еларди,
Суюнчи сўрарди, суюнчи.
У гўё тақдирни олддан биларди,
Гўё йўқ дунёнинг ғами, куюнчи.

Ийманиброқ турар ота пойгақда,
Кўксида юлдузи, бир қўли майиб.
Ичкарида эса, оппоқ чойшабда
Жаҳоннинг умиди ётар жилмайиб.

Билмадим, йўлингга кимлар бўлди ғов,
Безиди кулбамдан файзу фаришта.
Кўнгил мулким менинг алғов-далғов,
Қайт, дунёмни қилгил саришта.

Бари ўлжа-жўлда — рўзғор, ҳис, хаёл,
Сенинг қўлларингга ҳаммаси муштоқ.
Қувонч гулларимга сув сеп, соҳибжамол,
Бунда ҳар мўъжиза сенинг сеҳрингдан.

Хаёл зулматига сочинг чулғанар,
Қийнар илк нигоҳинг мангу лаҳзаси.
Деворда соядек эс-ес тўлғанар
Тунги бўсаларнинг сирли лаззати.

Айтсанг-чи, йўлингга кимлар бўлди ғов,
Безди-ку кулбамдаги файзу фаришта.
Кўнгил мулким менинг алғов-далғов,
Қайт, яна дунёмни қилгил саришта.

ЙЎЛ

Остонамдан таралган йўллар
Эслатади қуёш нурини.
Узоқ-узоқларга кетиб, узайиб,
Узайтади менинг умримни.

Юрганларни дарё дейдилар,
Дарё — чексиз умр эртаги.
Бир кун уйда ўлтириб қолсам,
Ҳаёт гўё четлаб ўтади.

Кўрганинг — сеники, дер эди бобом,
Елларни, дилларни керак кўришим.
Очилмаган кўриқ, номаълум юлдуз
Бари-бари — менинг улушим.

Ижод дарди — йўл азобидир,
Майли, бўлсин туманлар қуюқ.
Руҳим билан йўлда эканман,
Умримнинг ҳам ниҳояси йўқ.

ҚИЙНАЛИШ

Китобларим варақ-варақ,
Сиз қайларда сарсари?
Умрим эди яшил дарахт,
Сизлар унинг барглари.

Мен сиз билан нафас олдим,
Дард билан яралдингиз.
Ҳар гал ўксиб қолди қалбим,
Еллар-ла таралдингиз.

Оппоқ булут сузиб ўтди,
Яна томчи томмади...
Наҳот бунга ҳам кўникдим,
Дардли ўйлар қолмади?

Майли, агар тўймаса
Дилимнинг қақроқлари,
Довул турсин, тўкилсин
Умримнинг япроқлари:

ҚАЛБИМ НОЗИКЛАШДИ

Янги йилнинг яқин оппоқ туни:
Болалар орзиқиб тунни кутади.
Ўтган йили учган нафис қор учқуни
Янги йил сарҳадин бузиб ўтади.

Болалар ҳовлиқиб янги йил кутади,
Менга эса йил кузатиш- ғам:
Қилт этиб узилган битта япроқ ҳам
Нақ қалбимга тегиб ўтади...

* * *

Ҳаёт шундай мўъжизаки:
Қанча жабрин тортсанг оз.
Ўлим эса унинг учун
Арзимас бождир, холос.

ТУН ЎЙ СУРАР

Бизнинг боғда оқшом пайтлари,
Йиғиб олганида кун шуъласини,
Ўтлар орасида яшил чигиртка
Бошлайди тинимсиз ашуласини.

Бу кичкина жоннинг сўзсиз қўшиғин
Асли фидойилик деса бўлади.
«Ҳаёт бор...» — тун бўйи ўжар бир таъкид,
Катта сукунатнинг жонли бўлаги.

Шу чириллаш борки, назаримда,
Тун ўй сурар, табиат тугал.
У бўлмаса сўқир кечалари
Руҳимиз ҳувиллаб қоларди гар гал.

Қашшоқроқ бўларди тун манзараси,
Бундай сеҳрий таъсир этмасди
Ҳам умумжаҳоний гармонияда
Бир азалий оҳанг етмасди...

* * *

Бизнинг боғда чиқсанг оқшом сайрига,
Ё оралаб юрсанг сен ишқомларни.
Чўчитмагил севишганларни,
Осмонларда сезсин ўзни, майлига.

Бу лаҳзалар бир умрга татир.
Бу лаҳзалар синар ёшлик сабрини.
Биз шуларни кўриб биламиз ахир
Тунги юлдузларнинг қадрини.

* * *

Бизнинг боғда биринчи қор ёғди.
Ўйга ёмонликлар келмайди сира.
Сен менинг қоримсан, биринчи қорим,
Гўё бутун олам сендай бокира.

Бутун олам шундай оппоқ тинлик,
Баҳор гулларининг ҳиди келади.
Баҳор гулларидек, қор тагида мудрар
Одамларнинг эзгу тилаги.

* * *

Бизнинг боғда тун чўккан маҳал

Қалбни увиштирар укки ноласи.
Биров дер, у чорлар бадбахт қисматни,
Биров дер, қарғармиш ўғай боласин.

Мусибатдай совуқ, узоқ,гоҳ яқин,
Балки гадо фолбин, балки жиннидир.
У ўзи бегона кўздан яширин,
Лекин чақиради ҳамон кимнидир.

Бетиним саннайди, назаримда тунни
Қора бўлақларга бўлиб чиқади.
Нимага ўхшатсанг, нима десанг ҳам
Бир ғамгин афсона бўлиб чиқади.

Оқлолмаган эмиш она сутини,
Оқ сут тилар эмиш, деган гап:
Бу ҳам-ертак. Шундай сўлим тунда
Эртак рўпарангдан чиқса не ажаб.

Хаёт шу экан-да: ёғду ва зулмат,
Қишу ёз, ўнгу туш, тирик ва ўлик.
Шусиз бўлмас экан тугаллик сира,
Хатто қуш нағмаси: гўзал ва хунук.

* * *

Бизнинг боғда шифобахш ўт бор,
Халқ унинг отини баргизуб демиш.
Чунки ўша ўтни тунлари бедор
Юлдузлар нур билан суғорар эмиш.

Сиз биласиз менинг ёнишларим,
Сатрларга кўчган қалб чўғимни,
О,юлдузлар,тунги танишларим,
Нур билан суғоринг шу қўшиғимни.

Эҳтимол,шунда у бирон кимсанинг
Юрак ярасига малҳам бўларди.
Гулдек очиларди замин инсоннинг
Атиги бир зумга ариса дарди.

* * *

Цезар эрталабдан нохуш эди боғда,
Дунё кўз ўнгида бегона, эриш.
Хунук бир туш кўрди. Руҳи алағда.
Тушда ўз онасин зўрлаган эмиш...

Дарҳол чорлади у кулли уламо,
Мунажжимлар, фолбинларини.
То таъбир этилсин бу мудҳиш рўё,
Истиқболими бу, олдинларими?

Улар жаҳонгирни танг қолдирдилар,

Туш эмас, бу омад ситораси, деб.
Заминга ҳокимлик ишораси, деб,
Ботин ниятларин ўт олдирдилар.

Ҳа, Замин... Она-Ер! Чексиз оламда
Тирикликни туққан ягона манзил.
Уни таҳқирлайман деган ҳар банда,
Ҳар худо — разил...